

Riigikogu väliskomisjoni istungi protokoll nr 169

Tallinn, videosild

Teisipäev, 13. aprill 2021

Algus 14.04, lõpp 15.48

Juhataja: Marko Mihkelson (esimees)

Protokollija: Kristiina Reinfeldt (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Ruuben Kaalep, Mihhail Lotman, Henn Põlluaas, Imre Sooäär, Indrek Saar, Jüri Luik, Eerik-Niiles Kross, Mailis Reps

Komisjoni ametnikud: Birgit Keerd-Leppik (nõunik-sekretariaadijuhataja), Ivar Mölder (nõunik)

Puudusid: Maria Jufereva-Skuratovski ja Valdo Randpere

Kutsutud: Eesti suursaadik Türgi Vabariigis Annely Kolk, Välisministeeriumi Euroopa osakonna 3. büroo (Kagu-Euroopa ja Euroopa Liidu üldasjade büroo) lauaülem Helena Sepandi ning Türgi ja Lähis-Ida ekspert Hille Hanso (1. päevakorrapunkt); Riigikogu infonõunik Liisa Johanna Lukk

Päevakord:

1. Ülevaade arengutest Türgis
2. Eesti Vabariigi Riigikogu pöördumine Soome Vabariigi Eduskunta poole (322 PE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks – arutelu jätkamine
3. Info ja muud küsimused

1. Ülevaade arengutest Türgis

Hille Hanso andis ülevaate arengutest Türgis. Hanso sõnas, et Türgi on vaieldamatult üks riikidest, mis on viimase kümnendi jooksul mõjukamaks muutunud ning rõhutas, et Eestil on Türgiga palju ühist ja ruumi kokkupuutepunktideks. Hanso tegi kiire ülevaate viimase kümnendi tähtsündmustest Türgis. Ta nimetas 2010.- 2011. aasta Araabia ülestõuse, Türgi sisenemist Süüria sõtta, 2013. aasta Gezi pargi meeleavaldusi, 2017. aasta konstitutsioonilise referendumi toimumist, mis laiendas president Recep Tayyip Erdogani volitusi aegade suurimaks ning 2019. aasta kohalike omavalitsuste valimisi. Hanso lisas, et 2023. aastal saab Türgi 100-aastaseks ja aset leiavad üld- ning presidendivalimised. Võidujooks võimule on Hanso sõnul käivitunud juba praegu.

Annely Kolk keskendus oma sõnavõtus Türgi välispoliitikale, positsioonile regioonis, suhetele Euroopa Liiduga ja Eesti-Türgi suhetele. Kolk tõi välja, et Türgi välispoliitikat määrab suuresti Türgi geograafiline asukoht ja selle naabrid. Suhted Ameerika Ühendriikidega on viimaste aastate jooksul pingestunud. Kolk jätkas, et Türgi roll regioonis on aga suur ning vaatamata kõigele annab sellele tunnistust ka Ameerika Ühendriikide ettepanek korraldada Afganistani rahukonverents, mis peaks toimuma käesoleva aasta aprillis Istanbulis. Samuti on Türgi näol tegemist NATO olulise liitlasega. Kolk rääkis lisaks Türgi suhetest Venemaa ja Ühendkuningriigiga.

Kolk sõnas, et 6. aprillil kohtusid Euroopa Ülemkogu eesistuja Charles Michel ja Euroopa Komisjoni president Ursula von der Leyen Ankaras Türgi presidendi Recep Tayyip Erdoganiga, et arutada Euroopa Liidu ja Türgi suhteid. Eesistuja Charles Michel kordas, et Euroopa Liit on huvitatud koostööl põhinevate ja vastastikku kasulike suhete arendamisest, ta jagas ka oma sügavat muret viimaste arengute pärast Türgis seoses õigusriigi põhimõtte ja põhiõiguste austamisega. Eesti-Türgi suhteid kommenteerides sõnas Kolk, et kahe riigi vahel on ajalooliselt kujunenud head suhted.

Helena Sepandi andis ülevaate olulistest kohtumisest. Ta tõi välja 25. märtsi Euroopa Ülemkogu, kus toimus Türgi arutelu; 14. aprillil toimuva Kreeka välisministri visiidi Ankarasse, mis on esimene pärast nelja aastat kestnud pausi kahe riigi suhtluses; 27. aprilli Genfis toimuva Küprose taasühendamise küsimuse ÜRO kohtumise, kus osalevad Türgi, Kreeka, Ühendkuningriik, Põhja-Küpros, Küprose Vabariik ja ÜRO peasekretär António Guterres. Järgmine Euroopa Ülemkogu, kus on päevakorras Euroopa Liidu ja Türgi suhted, toimub juunis.

Mihhail Lotman sõnas, et Türgi on Eesti jaoks oluline geopoliitiline partner ning andis enda hinnangu olukorrale Türgis. Lotman tundis huvi Türgi ja Ameerika Ühendriikide uue administratsiooni omavahelise suhte vastu.

Hille Hanso sõnas, et Ameerika Ühendriikide president Joe Biden ja Türgi president Erdogan ei ole veel omavahel suhelnud. Samuti märkis Hanso, et Türgis jälgitakse hoolega Ukrainas toimuvat ning suur osa Türgi rahvast pooldab Euroopa Liiduga liitumist.

Annely Kolk lisas, et rekordarv noori saab Türgis käesoleval aastal valimisealiseks, mis mõjutab ka sisepoliitilist olukorda.

Imre Sooäär tundis huvi nende ligi 21 000 haridustöötaja saatuse vastu, kes arreteeriti seoses 15. juulil 2016 toimunud riigipöördekatsega.

Hille Hanso selgitas kohapealset olukorda ja lisas, et paljud poliitpõgenikud on Türgist välja rännanud.

Imre Sooäär küsis reisimise kohta Türki.

Annely Kolk sõnas, et Eesti on andnud hoiatuse üldse mitte reisida. Epideemia olukord on Türgis viimaste kuudega muutunud üsna halvaks. Kolk lisas, et Türgi panustab turismile ja tõi näite, et turismitöötajad saavad eelisjärjekorras vaksineeritud ning Türgi pingutused selles valdkonnas on märgatavad. Samuti ei nõuta riiki sisenemiseks vaksineerimispassi, piisab negatiivsest koroonatestist.

Marko Mihkelson palus ülevaadet Türgi presidendi Erdogani ja Ukraina presidendi Zelenskõi viimasest kohtumisest.

Annely Kolk sõnas, et Türgi kinnitab Ukraina terviklikkust ja mõistab hukka Krimmi okupeerimise. Kord aastas toimuval Türgi ja Ukraina kõrgetasemelisel strateegianõukogul kinnitas Erdogan tugevat Ukrainat toetavat seisukohta.

Marko Mihkelson küsis Türgi ja Hiina omavahelise koostöö kohta ja potentsiaalsetest arengutest, mis võiksid Türgit mõjutada.

Hille Hanso andis enda hinnangu Türgi-Hiina suhetele.

Mihhail Lotman kommenteeris oma vaadet Türgi ja Hiina suhetele.

Marko Mihkelson võttis arutelu kokku ja kinnitas Eesti ja Türgi omavahelise suhte olulisust.

2. Eesti Vabariigi Riigikogu pöördumine Soome Vabariigi Eduskunta poole (322 PE) ettevalmistamine esimeseks lugemiseks – arutelu jätkamine

Marko Mihkelson sõnas, et komisjoni esimees ja aseesimees koostasid uue teksti, mis saadeti liikmetele ja mille vastukaja on olnud positiivne ning toetav.

Ivar Mölder lisas, et algatajate esindaja on nõus muudetud kujul saali saatmisega. Mölder tegi komisjonile ettepaneku asendada lause „Keerulisse seisu on sattunud need, kes töötavad Soomes töölepinguga, kuid kes ei ole Soomes viibimist ametliku alalise või ajutise elamisloa alusel registreerinud“ lausega „Keerulisse seisu on sattunud paljud Soomes töölepingu alusel töötavad Eesti elanikud“. Komisjoni liikmed nõustusid selle ettepanekuga.

Imre Sooäär tunnustas esimeest ja aseesimeest uue teksti koostamise puhul ja toetas uut sõnastust. Sooäär tegi ettepaneku saata lõplik sõnastus ka Eesti suursaadikule Soomes.

Jüri Luik toetas uut sõnastust.

Marko Mihkelson tegi ettepaneku teha menetluslikud otsused eelnõu esimeseks lugemiseks muudetud kujul Riigikogu täiskogul. Eelnõu tekst ja komisjoni seletuskiri esimeseks lugemiseks on kavas kinnitada väliskomisjoni 19. aprilli istungil.

Otsustati:

2.1. Määrata juhtivkomisjoni esindajaks Marko Mihkelson (konsensus: Ruuben Kaalep, Mihhail Lotman, Marko Mihkelson, Henn Põlluaas, Imre Sooäär, Indrek Saar, Jüri Luik, Eerik-Niiles Kross, Mailis Reps).

2.2. Teha ettepanek võtta eelnõu 322 PE täiskogu istungi päevakorda ja viia läbi esimene lugemine neljapäeval, 22. aprillil (konsensus: Ruuben Kaalep, Mihhail Lotman, Marko Mihkelson, Henn Põlluaas, Imre Sooäär, Indrek Saar, Jüri Luik, Eerik-Niiles Kross, Mailis Reps).

3. Info ja muud küsimused

Marko Mihkelson tegi ettepaneku, et seoses välisministri visiidiga Ukrainasse toimub neljapäevase istungi asemel istung reede, 16. aprillil kell 9.00, päevakord jääb samaks. Samuti tuletas Mihkelson meelde kohtumist Ülemraada väliskomisjoniga.

Otsustati:

3.1. Muuta nädala töökava nii, et neljapäeval istungit ei toimu ja neljapäevase päevakorra alusel toimub istung reedel, 16. aprillil kell 9.00 (konsensus: Ruuben Kaalep, Mihhail Lotman, Marko Mihkelson, Henn Põlluaas, Imre Sooäär).

(allkirjastatud digitaalselt)
Marko Mihkelson
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristiina Reinfeldt
protokollija